

Новації Податкового кодексу України щодо податку на доходи фізичних осіб

У статті проведений аналіз основних нововведень Податкового кодексу України щодо податку на доходи фізичних осіб.

В статье проведен анализ основных новшеств Налогового кодекса Украины относительно налога на доходы физических лиц.

The major innovations of The Tax Code of Ukraine concerning the tax on personal income are analyzed in the article.

Постановка проблеми. Побудова ефективної системи оподаткування податком на доходи фізичних осіб спрямована на підвищення ефективності справляння податку; удосконалення системи оподаткування доходів фізичних осіб, з метою посилення регулюючої функції податку, через запровадження збільшення податкового навантаження на багатих; удосконалення системи оподаткування доходів самозайнятих осіб, доходів з операцій продажу нерухомого та рухомого майна, спадщини, подарунків; кореляцію розмірів податкових пільг та майнового рівня платників, які потребують їх, у зв'язку із здійсненням витрат на підтримання мінімально необхідного рівня життєзабезпечення та соціально-культурного розвитку.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. З метою виявлення основних нововведень Податкового кодексу України щодо податку на доходи фізичних осіб автором здійснено порівняльний аналіз норм законодавства чинного до 01.01.2011 р. [1, 2] та норм Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. №2756-VI, чинного з 01.01.2011 р. [3].

Мета статті полягає у визначенні основних новацій Податкового кодексу України щодо податку на доходи фізичних осіб.

Виклад основного матеріалу. Порівняльний аналіз норм Декрету Кабінету Міністрів України «Про прибутковий податок з громадян» від 26.12.92 р. №13-92, редакція від 30.06.2005 р. (чинного до 01.01.2011 р.) [1], Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» від 22.05.2003 р. №889-IV, редакція від 23.07.2010 р. (чинного до 01.01.2011 р.) [2], та норм Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. №2756-VI (чинного з 01.01.2011 р.) [3] дає можливість виділити такі основні нововведення щодо податку на доходи фізичних осіб, запроваджені кодексом (див. табл.).

- Збільшення ставки податку. Відповідно до пункту 7.1 статті 7 Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» від 22.05.2003 р. №889-IV, редакція від 23.07.2010 р. [2], ставка податку становить 15 відсотків від об'єкта оподаткування, крім випадків, визначених у пунктах 7.2–7.4 цієї статті.

Податковим кодексом України передбачається запровадження малопрогресивного оподаткування доходів фізичних

осіб шляхом встановлення ставки 17 відсотків до доходів, отриманих платником податку у звітному податковому місяці, які перевищують десятикратний розмір мінімальної заробітної плати пункти (167.1–167.2 ст. 167 розділу IV Кодексу).

- Оподаткування виграшів у державну та недержавну грошову лотерею. Згідно із Законом України «Про податок з доходів фізичних осіб» сума доходів, отриманих у вигляді виграшів у державну лотерею, не включається до складу загального місячного або річного оподаткованого доходу (підпункт 4.3.3 пункту 4.3 ст. 4). Нормами ж Податкового кодексу передбачено запровадження ставки податку в розмірі 15 відсотків з виграшів у державну та недержавну грошову лотерею (пункти 167.1 ст. 167).

- Зниження ставки податку з доходів у вигляді дивідендів та доходів від продажу об'єкта рухомого майна. Відповідно до норм Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» дохід у вигляді дивідендів включається до складу загального місячного оподаткованого доходу і оподатковується а ставкою 15 відсотків (підпункт 4.2.12 пункту 4.2 ст. 4). За ставкою 15 відсотків оподатковується і дохід платника податку від продажу об'єкта рухомого майна протягом звітного податкового року (пункт 12.1 ст. 12). Нормами Податкового кодексу України встановлено зниження ставки податку до 5 відсотків з доходів у вигляді дивідендів (пункт 167.2 ст. 167) та доходів від продажу об'єкта рухомого майна (пункт 173.1 ст. 173).

Вирівнювання умов оподаткування пасивних доходів у вигляді доходів від інвестицій (дивідендів та процентів) шляхом встановлення однакової ставки податку 5 відсотків сприятиме стимулюванню інвестицій в економіку країни.

- Звільнення від оподаткування доходів з продажу (не частіше одного разу протягом звітного податкового року) об'єктів нерухомого майна. Згідно з нормами Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» дохід, отриманий платником податку від продажу не частіше одного разу протягом звітного податкового року об'єкту нерухомого майна не оподатковується, якщо загальна площа такого житлового будинку, квартири або частини квартири, кімнати, садового будинку не перевищує 100 квадратних метрів. У разі якщо площа такого об'єкта нерухомого майна перевищує 100 квадратних метрів, то частина доходу, пропорційна сумі такого перевищення, підлягає оподаткуванню за ставкою в розмірі 1 відсотка від вартості такого об'єкта нерухомого майна (підпункт 11.1.1 пункту 11.1 ст. 11).

Нормами Податкового кодексу України встановлено звільнення від оподаткування доходів з продажу об'єктів нерухомого майна без обмежень за площею у тому числі зе-

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

Основні нововведення Податкового кодексу України щодо податку на доходи фізичних осіб

Нововведення	Податковий кодекс України	Декрет КМУ «Про прибутковий податок з громадян» Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб»
1	2	3
Збільшення ставки податку	пункти 167.1–167.2 статті 167 розділу IV: – при доходах до 10 мінімальних заробітних плат – 15%; – при доходах більше 10 мінімальних заробітних плат – 17% суми перевищення з урахуванням податку, сплаченого за ставкою 15%	пункт 7.1 статті 7 Закону: 15%
Оподаткування виграшів у державну та недержавну грошову лотерею	пункти 167.1 статті 167: Ставка податку становить 15 відсотків бази оподаткування щодо доходів, одержаних у формі виграшу у державну та недержавну грошову лотерею	підпункт 4.3.3 пункту 4.3 статті 4 Закону: Сума доходів, отриманих у вигляді виграші у державну лотерею, не включається до складу загального місячного або річного оподаткованого доходу
Зниження ставки податку з доходів у вигляді дивідендів та від продажу об'єкта рухомого майна	· пункт 167.2 статті 167: Ставка податку становить 5 відсотків бази оподаткування щодо доходу, нарахованого як доходи у вигляді дивідендів. · пункт 173.1 статті 173: Дохід платника податку від продажу (обміну) об'єкта рухомого майна протягом звітного податкового року оподатковується за ставкою, визначеною у пункті 167.2 статті 167 цього розділу, а саме 5 відсотків	· підпункт 4.2.12 пункту 4.2 статті 4 Закону: До складу загального місячного оподаткованого доходу включається дохід у вигляді дивідендів. · пункт 12.1 статті 12 Закону: Дохід платника податку від продажу об'єкта рухомого майна протягом звітного податкового року оподатковується за ставкою, встановленою пунктом 7.1 статті 7 цього Закону
Звільнення від оподаткування доходів з продажу (не частіше одного разу протягом звітного податкового року) об'єктів нерухомого майна	· пункт 172.1 статті 172: Дохід, отриманий платником податку від продажу (обміну) не частіше одного разу протягом звітного податкового року: житлового будинку, квартири або їх частини, кімнати, садового (дачного) будинку (включаючи земельну ділянку, на якій розташовані такі об'єкти, а також господарсько-побутові споруди та будівлі, розташовані на такій земельній ділянці), а також земельної ділянки, що не перевищує норми безоплатної передачі, визначених статтею 121 Земельного кодексу України залежно від її призначення, не оподатковується	· підпункт 11.1.1 пункту 11.1 статті 11 Закону: Дохід, отриманий платником податку від продажу не частіше одного разу протягом звітного податкового року житлового будинку, квартири або частини квартири, кімнати, садового будинку (включаючи земельну ділянку, на якій розташовані такі об'єкти, а також господарсько-побутові споруди та будівлі, розташовані на такій земельній ділянці), не оподатковується, якщо загальна площа такого житлового будинку, квартири або частини квартири, кімнати, садового будинку не перевищує 100 квадратних метрів. У разі якщо площа такого об'єкта нерухомого майна перевищує 100 квадратних метрів, то частина доходу, пропорційна сумі такого перевищення, підлягає оподаткуванню за ставкою в розмірі 1 відсотка від вартості такого об'єкта нерухомого майна
Запровадження нульової ставки податку для успадкування сум знецінених грошових заощаджень	підпункт 174.2.1 пункту 174.2 статті 174: За нульовою ставкою оподатковуються, зокрема, такий об'єкт спадщини як грошові заощадження, поміщені до 2 січня 1992 року в установи Ощадного банку СРСР та державного страхування СРСР, що діяли на території України, а також у державні цінні папери: облігації Державної цільової безпроцентної позики 1990 року, облігації Державної внутрішньої виграшної позики 1982 року, державні казначейські зобов'язання СРСР, сертифікати Ощадного банку СРСР, та грошові заощадження громадян України, поміщені в установи Ощадного банку України та колишнього Укрдержстраху протягом 1992–1994 років, погашення яких не відбулося, що успадковуються будь-яким спадкоємцем	Нормами Закону «Про податок з доходів фізичних осіб» не встановлено такого об'єкта спадщини, як знецінені грошові заощадження (стаття 13)
Запровадження 100-відсоткової податкової соціальної пільги батькам, що мають двох та більше дітей	підпункт 169.1.2. пункту 169.1 статті 169: З урахуванням норм абзацу першого підпункту 169.4.1 пункту 169.4 цієї статті цієї статті платник податку має право на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу, отриманого від одного роботодавця у вигляді заробітної плати, на суму податкової соціальної пільги, зокрема, у розмірі, що дорівнює 100 відсоткам суми пільги, визначеної підпунктом 169.1.1 цього пункту, – для платника податку, який утримує двох чи більше дітей віком до 18 років, – у розрахунку на кожну таку дитину	Нормами Закону «Про податок з доходів фізичних осіб» не закріплено право платника податку на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу, що дорівнює 100-відсоткам податкової соціальної пільги батькам, що мають двох та більше дітей (стаття 6)
Введення термінологічних змін	підпункт 14.1.170 пункту 14.1 статті 14: Податкова знижка для фізичних осіб, які не є суб'єктами господарювання, – документально підтверджена сума (вартість) витрат платника податку – резидента у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у резидентів – фізичних або юридичних осіб протягом звітного року, на яку дозволяється зменшення його загального річного оподаткованого доходу, одержаного за наслідками такого звітного року у вигляді заробітної плати, у випадках, визначених цим кодексом	пункт 1.16 статті 1 Закону: Податковий кредит – сума (вартість) витрат, понесених платником податку – резидентом у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у резидентів – фізичних або юридичних осіб протягом звітного року (крім витрат на сплату податку на додану вартість та акцизного збору), на суму яких дозволяється зменшення суми його загального річного оподаткованого доходу, одержаного за наслідками такого звітного року, у випадках, визначених цим Законом

мельних ділянок за нормами, встановленими Земельним кодексом України (пункт 172.1 ст. 172).

- Запровадження нульової ставки податку для успадкування сум знецінених грошових заощаджень. Відповідно до підпункту 174.2.1 пункту 174.2 статті 174 Податкового кодексу України грошові заощадження, поміщені до 2 січня 1992 року в установи Ощадного банку СРСР та державного страхування СРСР, що діяли на території України, а також у державні цінні папери: облігації Державної цільової безпроцентної позики 1990 року, облігації Державної внутрішньої вигрешної позики 1982 року, державні казначейські зобов'язання СРСР, сертифікати Ощадного банку СРСР, та грошові заощадження громадян України, поміщені в установи Ощадного банку України та колишнього Укрдержстраху протягом 1992–1994 років, погашення яких не відбулося, що успадковуються будь-яким спадкоємцем оподатковуються за нульовою ставкою. Нормами Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» не встановлено такого об'єкту спадщини як знецінені грошові заощадження (ст. 13).

- Запровадження 100-відсоткової податкової соціальної пільги батькам, що мають двох та більше дітей. Нормами Податкового кодексу України встановлено, що платник податку має право на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу, отриманого від одного роботодавця у вигляді заробітної плати, на суму податкової соціальної пільги, зокрема, у розмірі, що дорівнює 100 відсоткам суми пільги, визначеної підпунктом 169.1.1 цього пункту, – для платника податку, який утримує двох чи більше дітей віком до 18 років, – у розрахунку на кожну таку дитину (підпункт 169.1.2. пункту 169.1 ст. 169). Нормами Закону «Про податок з доходів фізичних осіб» не закріплено право платника податку на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу, що дорівнює 100-відсоткам податкової соціальної пільги батькам, які мають двох та більше дітей (ст. 6).

- Введення термінологічних змін. Сума (вартість) витрат, понесених платником податку-резидентом у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у резидентів-фізичних або юридичних осіб протягом звітного року (крім витрат на сплату податку на додану вартість та акцизного збору), на суму яких дозволяється зменшення суми його загального річного оподаткованого доходу, одержаного за наслідками такого звітного року, згідно із Законом України «Про податок з доходів фізичних осіб» визначається терміном «податковий кредит» (пункт 1.16 ст. 1), а згідно із Податковим кодексом України – «податкова знижка» (підпункт 14.1.170 пункту 14.1 ст. 14). Поняття «податковий кредит» у Податковому кодексі України вживається для визначення суми, на яку платник податку на додану вартість має право зменшити податкове зобов'язання звітного (податкового) періоду, обрахованої згідно з розділом V «Податок на додану вартість» Кодексу (підпункт 14.1.181 пункту 14.1 ст. 14).

Окремо слід відзначити, що відповідно до перехідних положень Податкового кодексу України не підлягають оподат-

куванню податком на доходи фізичних осіб кошти, що сплачені за роботи та/або послуги, виконані та надані на території України або за її межами у період проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу, зокрема (але не виключно) у вигляді заробітної плати, відшкодування видатків та добових таким особам (крім резидентів України, незалежно від їх участі у проведенні зазначеного чемпіонату): а) представникам або посадовим особам асоціацій – членів УЄФА; б) членам делегацій, що беруть участь у чемпіонаті, у тому числі членам команд, які здобули право на участь у чемпіонаті; в) фізичним особам, акредитованим УЄФА. Дохід інших нерезидентів, отриманий у період проведення чемпіонату із джерел походження з України, підлягає оподаткуванню на загальних підставах з урахуванням положень міжнародних договорів України про усунення подвійного оподаткування доходів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (пункт 2 підрозділу 1 розділу XX).

Не підлягають оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб (до 01.01.2012 р.) кошти, що відповідно до Закону України «Про проведення експерименту у житловому будівництві на базі холдингової компанії «Київміськбуд» виплачуються фізичним особам згідно з договорами пенсійних вкладів, договорами довірчого управління, укладеними з учасниками фондів банківського управління, та укладеними в період проведення такого експерименту (за винятком випадків, коли кошти знімаються вкладником з пенсійного рахунку з порушенням умов, зазначених у договорі пенсійного вкладу або договором довірчого управління, укладеним з учасником фонду банківського управління). Також звільняються від оподаткування на період дії Закону України «Про проведення експерименту у житловому будівництві на базі холдингової компанії «Київміськбуд» кошти, внесені юридичними особами (з урахуванням визначених законом обмежень щодо включення до складу валових витрат платника податку) на рахунки учасників фонду банківського управління, та доходи, нараховані платнику податку за договором пенсійного вкладу та договором довірчого управління, укладеним з фондом банківського управління (пункт 4 підрозділу 1 розділу XX).

Висновки

Серед новацій Податкового кодексу України щодо податку на доходи фізичних осіб можливо виділити такі: а) збільшення ставки податку; б) оподаткування вигрешів у державну та недержавну грошову лотерею; в) зниження ставки податку з доходів у вигляді дивідендів та доходів від продажу об'єкта рухомого майна; г) звільнення від оподаткування доходів з продажу (не частіше одного разу протягом звітного податкового року) об'єктів нерухомого майна; г) запровадження нульової ставки податку для успадкування сум знецінених грошових заощаджень; д) запровадження 100-відсоткової податкової соціальної пільги батькам, що мають двох та більше дітей; е) введення термінологічних змін.

Література

1. Декрет Кабінету Міністрів України «Про прибутковий податок з громадян» від 26.12.92 р. №13-92, редакція від 30.06.2005 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=13-92>.
2. Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб» від 22.05.2003 р. №889-IV, редакція від 23.07.2010 р.

[Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=889-15>.

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2756-VI: за станом на 02.12.2010 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. Голос України – К.: 2010. – №229–230. – С. 4–62. – (Бібліотека офіційних видань).

А.Г. КОНДИРІНА,
к.е.н., доцент

Прогноз індексу людського розвитку в Україні до 2015 року

У статті здійснено аналіз моделей взаємозв'язку індексу людського потенціалу та його складових елементів і побудовано прогноз індексу людського розвитку до 2015 року.

В статье осуществлен анализ моделей взаимосвязи индекса человеческого потенциала и его составляющих элементов и построен прогноз индекса человеческого развития до 2015 года.

In article the analysis of models of interrelation of an index of human potential and its making elements is carried out and the forecast of an index of human development till 2015 is constructed.

Постановка проблеми. На даному етапі становлення науки про людський розвиток існують різні методичні підходи до його аналізу і прогнозування, однак точність та їх достовірність значно різняться, тому ця проблема є дуже актуальною.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Принциповий вплив на формування сучасного погляду на людину як на мету суспільного розвитку здійснили теоретичні розробки Г. Беккера, Дж. Кейнса, А. Льюїса, Я. Мінсера, Г. Мюрдала, А. Сена, Ф. Хайєка, Т. Шульца. Серед вітчизняних авторів, роботи яких доповнюють і розвивають концептуальні ідеї людського капіталу й людського розвитку, слід назвати М. Туган-Барановського, С. Бандура, О. Бородіну, О. Грішнову, Е. Лібанову, В. Лича, А. Колота, Л. Семів, М. Семикіну та інш.

Розвиток виробництва, що значно прискорив темпи нагромадження багатства і разом з тим посилив нерівність у його розподілі, призвів до загострення проблеми взаємозв'язку економічного зростання й людського розвитку. В цих умовах представники різних економічних шкіл почали визнавати людські потреби основною метою суспільного виробництва й шукати найбільш впливові фактори та індикатори їх оцінки. Однак питання числового вираження та оцінки людського розвитку, виявлення інтенсивності впливу факторів на узагальнюючий показник, а також прогнозування людського розвитку, як основи для визначення пріоритетів соціально-економічної стратегії, все ще залишаються не достатньо дослідженими.

ритетів соціально-економічної стратегії, все ще залишаються не достатньо дослідженими.

Метою статті є аналіз впливу складових елементів індексу розвитку людського потенціалу на результуючу ознаку та його прогнозування на середньострокову перспективу на макрорівні.

Виклад основного матеріалу. В Україні усвідомлення значення концепції людського розвитку, і зокрема необхідності та доцільності використання певних показників для його оцінки та прогнозування, почало формуватися в 90-х роках ХХ ст. Слід зазначити, що для вимірювання людського розвитку застосовується досить обмежене коло індикаторів, кожен з яких, у свою чергу, лише певною мірою оцінює це складне соціально-економічне явище. Однак вимірювання та прогнозні оцінки людського розвитку визнано важливими інструментами формування стратегічних політичних та економічних рішень в країні. Прогнозування як метод наукового передбачення ґрунтується на дослідженні динаміки та виявленні чинників впливу того чи іншого явища і дає змогу визначити загальні тенденції та ймовірні сценарії подальшого розвитку подій.

Узагальнюючим показником виміру людського розвитку в будь-якій державі міжнародною організацією ПРООН (Програма розвитку ООН) був запропонований індекс людського розвитку (ІЛР), який після уточнення механізму обчислення має назву «індекс розвитку людського потенціалу» (ІРЛП). ІРЛП – інтегральний показник (I_0), який обчислюється на основі оцінки трьох узагальнюючих показників: індексу очікуваної тривалості життя (I_1), індексу освітнього рівня (I_2) та індексу скоректованого реального ВВП на душу населення (I_3) [2]. Розрахункові значення ІРЛП в Україні на основі статистичних даних за 2000–2008 роки представлені в табл. 1. Використовуючи метод кореляційно-регресійного аналізу та дані табл. 1, проведено оцінку щільності зв'язку та ступеню впливу складових індексу людського розвитку на узагальнюючий показник в Україні. За результатами дослідження отримано значення коефіцієнтів попарної кореляції складових індексу ІРЛП, які показують, що найбільш вагомий вплив на зміну ве-